อันเพลงไทยใช่จะไร้ในคุณค่า

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายถนอม นาควัชระ

ณ วัดมกุฎกษัตริยาราม

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๐๓

อันเพลงไทยใช่จะไร้ในคุณค่า

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายถนอม นาควัชระ

ณ วัดมกุฎกษัตริยาราม

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๐๓

นายถนอม นาควัชระ

เกิดวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๓๘

ถึงแก่กรรมวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๐๓

ไว้อาลัย

ข่าวมรณกรรมของนายถนอม หงสกวิชระ ยังความเศร้าโศกให้เกิดแก่บรรดาญาติมิตรเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าอยู่ในจำนวนผู้ที่เศร้าสลดด้วยผู้หนึ่ง ดูเหมือนจะเป็นเพราะว่านายถนอม หงสกวิชระ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูง เราจึงเสียใจมาก และเสียดายท่านมาก

อันที่จริงข้าพเจ้าได้รู้จักนายถนอม หงสกวิชระ ตั้งแต่ข้าพเจ้าเริ่มรับราชการในกระทรวงศึกษาธิการใหม่ๆ แต่ได้มาสนิทสนมเห็นอกเห็นใจกัน เมื่อได้มาอยู่ร่วมในกรมสามัญศึกษาเดิม ด้วยกัน ในสมัยมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเคราะห์ดีของข้าพเจ้าที่ได้พบผู้ที่น่านับถือ และยกย่อง เป็นเคราะห์ดีของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต และทำงานด้วยความเสียสละ มาเป็นหัวหน้ากองวิชาการ

เนื่องจากได้ทำงานด้วยกันมาอย่างใกล้ชิด ข้าพเจ้าจึงได้ทราบว่า นายถนอม หงสกวิชระ เป็นทั้งนักศึกษา และนักการศึกษา ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และให้การศึกษาอย่างดีแก่บุตรธิดาทุกคน เมื่อมีปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป ความเห็นของนายถนอม หงสกวิชระ ย่อมมีค่า เพราะเคยเป็นครู มีประสบการณ์มามาก และละเอียด สุขุม รอบคอบ

นอกจากนี้ นายแพทย์ชม ทัดวชิระ ยังเป็นผู้ที่มีรสนิยมที่ดีทางศิลปะและดนตรี ได้พยายามฟื้นฟูการฝึกดนตรีและวงดนตรีของครูสภก อ่ำหมาย ตลอดจนเมื่อออกรับพระราชทานบำนาญแล้ว ก็ยังคงทำอยู่ ผลของงานนี้เป็นผลสำเร็จ วงดนตรีของครูสภก ซึ่งสูญหายไประยะหนึ่ง ได้กลับมีชีวิตชีวาขึ้นมา และมีความเข้มแข็งดังเดิม ดังที่เราได้ยินได้ฟัง และได้เห็นมาแล้ว

ข้าพเจ้าทราบดีว่า นายแพทย์ชม ทัดวชิระ มิได้ทำงานพิเศษนี้เพื่อความสนุก แต่ตั้งใจที่จะให้เกิดผลทางการศึกษาในหมู่ครูและนักเรียน นายแพทย์ชม ทัดวชิระ ยังได้รวบรวมและประพันธ์บทเพลงสำหรับโรงเรียนด้วย เป็นอนุสรณ์ชิ้นสุดท้ายที่ได้ทำไว้ให้แก่การศึกษา ข้าพเจ้ามีความยินดีที่เจ้าภาพพิมพ์บทเพลงเหล่านี้เป็นของชำร่วยในการพระราชทานเพลิงศพ นายแพทย์ชม ทัดวชิระ

ข้าพเจ้าเสียใจที่นายแพทย์ชม ทัดวชิระ มีสุขภาพไม่สู้จะดีในระยะสุดท้ายที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ แต่ก็ได้พยายามทำงานด้วยความอดทนและตั้งใจดี เช่นการรวบรวมและประพันธ์บทเพลงดังที่ได้กล่าวมานี้ บัดนี้ชีวิตของนายแพทย์ชม ทัดวชิระ ก็หาไม่แล้ว ทำให้ญาติมิตรหลายร้อยหลายพันคนต้องเศร้าสลดใจ แต่คนบัดนี้และภายหน้า นักเรียนชายหญิงไม่ทราบว่ากี่หมื่น

ถ้าแสนคน จะสนุกสนาน ร่าเริง และมีความสุข เมื่อได้
ร้องเพลงของ [illegible]

ปิ่น มาลากุล

๓ ตุลาคม ๒๕๐๓

ประวัติ

พ่อเป็นลูกชาวนา......

ถ้าชีวประวัติของพ่อขึ้นต้นเช่นนี้ ก็เป็นด้วยเหตุผลประการสำคัญที่ว่า ลูกทุกคนมีความภาคภูมิใจในความจริงข้อนี้อย่างยิ่ง

พ่อเป็นลูกชาวนา เกิดที่ตำบลหนองแขม กิ่งอำเภอหนองแขม จังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๘ เป็นบุตรคนที่ ๘ ของนายพลอย และ นางเชย นาควัชระ

พ่อมีพี่น้องท้องเดียวกันรวมทั้งสิ้น ๑๑ คน ส่วนใหญ่ขณะนี้ก็ยังดำเนินอาชีพชาวนา และรุ่งเรืองด้วย นามสกุล "นาควัชระ" เป็นนามสกุลที่หนองแขมรู้จักดี

พ่อเคยเล่าด้วยอารมณ์ขันแกมภาคภูมิ ถึงวัยเด็กของพ่อที่ต้องออกเลี้ยงควาย ถึงคราวที่วิ่งหนีลุงหกล้มบนคันนาเพราะจะถูกตีที่ทำควายหาย ถึงความสนุกสนานในการจับปูปลา ถึงปลาช่อนตัวเท่า ๆ แขนที่จับด้วยมือเอาในลำกระโดงเวลาเขาทดน้ำเข้านา ฯ ล ฯ คนที่ใกล้ชิดและเข้าใจพ่อจริง ๆ เท่านั้นจะรู้ว่า ตลอดเวลา ๔๐ – ๕๐ ปีที่พ่อเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองหลวง ตลอดเวลาที่พ่อได้รับเกียรติยศและความรุ่งเรืองในการรับราชการนี้ พ่อคิดถึงสิ่งเหล่านั้นเพียงไร และทุกครั้งที่มีโอกาสที่จะกลับไปใช้ชีวิต "ลูกชาวนา" ของพ่อเป็นครั้งคราวก็รู้สึกว่าพ่อมีความสุขที่สุด

พ่อเริ่มการศึกษาของพ่อที่ ร.ร. ประถมวัดหนองแขม จนจบประถมปีที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ แล้วจึงย้ายเข้ามาเรียนในกรุงเทพ ฯ ที่ ร.ร. มัธยมวัดนวลนรดิศ และ ร.ร. ฝึกหัดอาจารย์บ้านสมเด็จ จนสอบได้ประโยคประถมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และเข้ารับราชการเป็นครู ร.ร. สวนกุหลาบวิทยาลัย เป็นข้าราชการชั้นจัตวาอันดับ ๖ รับพระราชทานเงินเดือน

๔๕ บาท นับจากนั้นมาพ่อก็มิได้หยุดยั้งที่จะขวนขวายหาวิชาความรู้ พ่อเข้ารับการอบรมแขนงวิชาต่าง ๆ ณ สถานอบรมต่าง ๆ เป็นต้นว่า ร.ร. อังกฤษกลางคืนของสามัคยาจารย์ ร.ร. ฝึกหัดผู้กำกับลูกเสือ ฯลฯ พ่อเรียนภาษาอังกฤษ เศรษฐวิทยา ความร้อนแสงเสียง แม่เหล็กไฟฟ้า ฯลฯ จนกระทั่งได้ประโยคครูมัธยมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึงกระนั้นพ่อก็มิได้รู้สึกอิ่ม ยังคงหาโอกาสเข้ารับการอบรมเรื่อยมาเมื่อมีโอกาส โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษนั้นพ่อสนใจมากกว่าวิชาใดอื่น

พ่ออุปสมบทที่วัดหนองแขมในปี ๒๔๖๑ นั้นเอง และได้สมรสกับแม่ (จิ้มลิ้ม บุณยคุปต์) ในปีต่อมา

ชีวิตราชการของพ่อมีดังนี้ :—

เข้ารับราชการ พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นครูรอง ร.ร. สวนกุหลาบวิทยาลัย
ในปีเดียวกันนั้นย้ายมา " " " มัธยมวัดราชบพิธ
พ.ศ. ๒๔๖๕ " " " มัธยมวัดสุทธิวราราม
พ.ศ. ๒๔๖๗ รักษาการแทน อ.จ. ใหญ่ ร.ร. มัธยมวัดสุทธิวราราม
พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นครูใหญ่ ร.ร. มัธยมวัดราชบพิธ
พ.ศ. ๒๔๗๗ รักษาการตำแหน่ง อ.จ. ใหญ่ ร.ร. มัธยมวัดบพิตรพิมุข
พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นอาจารย์ใหญ่ " "
พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นหัวหน้าแผนก สอบไล่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. ๒๔๘๕ " " " กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็น หัวหน้ากองวิชาการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๔๙๙ ,, หัวหน้ากองส่งเสริมวิทยฐานะ กรมการฝึกหัดครู

และออกจากราชการ เพื่อรับบำเหน็จบำนาญเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

พ่อได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์ตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ และบรรดาศักดิ์เป็น ขุนชำนิขบวนสาส์น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ และเป็นรองอำมาตย์โทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พ่อกราบถวายบังคมลาออกจาก บรรดาศักดิ์ และกลับคงใช้ชื่อ ถนอม นาควัชระ

พ่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ

เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	เมื่อ	พ.ศ.	๒๔๖๗
จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	,,	,,	๒๔๘๐
จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก	,,	,,	๒๔๘๓
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	,,	,,	๒๔๙๑
และตริตาภรณ์ช้างเผือก	,,	,,	๒๔๙๕

จากท้องนาที่หนองแขม ก็นับว่าพ่อได้เดินทางมาไกลในชีวิตการงานของพ่อ พ่อประสบความสำเร็จที่พ่อพอใจ แม้ว่าจะไม่ปราศจากเสียซึ่งการต่อสู้ และในบางครั้งความขมขื่น แต่ทางชีวิตของพ่อก็มิได้ปราศ-จากเสียซึ่งเกียรติและชื่อเสียง

ในด้านชีวิตส่วนตัวของพ่อ เป็นเรื่องของความบากบั่นและอุตสาหะ เมื่อพ่อแต่งงานกับแม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ นั้น พ่อเป็นครูน้อย ร.ร. มัธยม

วัดราชบพิธเงินเดือนเพียง ๘๐ บาท และเมื่อมีลูกคนที่ ๖ นั้นพ่อมีเงินเดือนเพียง ๒๐๐ บาท แต่งานที่พ่อทำและเงินเดือนที่ได้มาด้วยความสุจริตและเหนื่อยยากนั้น ส่วนใหญ่พ่อและแม่ใช้ไปในการให้การศึกษาลูก พ่อและแม่ไม่เคยมีบ้านอยู่ของตนเองจนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ นี้เอง

สำหรับพ่อ การให้การศึกษาลูก ไม่ได้หมายเพียงแต่ว่าให้ลูกมีวิชาติดตัว แต่พ่อเลี้ยงลูกด้วยวิธีเดียวกับที่พ่อฝึกฝนนักกีฬาที่โรงเรียนของพ่อ พ่อเป็นคนมีชื่อเสียงในการที่สามารถอบรมควบคุมลูกๆ ให้เรียนหนังสืออยู่ได้ในเกณฑ์ดีเสมอ และพ่อก็มีชื่อเสียงในเรื่องการหัดวิ่งเปี้ยว พ่อพูดเสมอในเรื่องนี้ว่า "ผมเลี้ยงม้าแข่ง"

พ่อดูม้าของพ่อก่อนว่ามีสติปัญญาและกำลังเพียงไหน พ่อปรนปรือม้าของพ่อด้วย วิชาความรู้การอบรม และอาหารใจและกายที่ดีที่สุดที่พ่อจะทำได้ แต่สิ่งที่พ่อถือสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดคือระเบียบวินัยลูก ๆ และลูกศิษย์นักวิ่งเปี้ยวของพ่อทุกคน ย่อมรู้จักอาญาสิทธิ์ของไม้เรียวของพ่อดี แม้จะเคยเกลียดกลัวสิ่งนี้กันมามากก็ต้องยอมรับว่า พ่อมิได้ใช้โดยมิได้เล็งผลเลิศ หรือใช้โดยเกินกว่าเหตุนั้นเลย เป็นที่รู้กันว่าพ่อไปอยู่โรงเรียนไหนโรงเรียนนั้นก็ชนะเลิศในกีฬาวิ่งเปี้ยว และความสำเร็จในด้านการศึกษาและในชีวิตของลูกทั้ง ๖ คน ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ทฤษฎีของพ่อได้เป็นอย่างดี

พ่อมีลูก ๖ คน คือ

๑. นางจินตนา ยศสุนทร สมรสกับ นาย สมจิตร ยศสุนทร

๒. นายวัฒนา นาควัชระ สมรสกับ น.ส. ปราณี ทวีประศาสน์

๓. นายแพทย์ลักษณา นาควัชระ

๔. นายพจนา นาควัชระ

๕. แพทย์หญิงรัตนา นาควัชระ

๖. นายเจตนา นาควัชระ

และหลาน ๘ คน คือ

๑. ด.ช. สมเจตน์ ยศสุนทร

๒. ด.ช. สมยศ ,,

๓. ด.ญ. สมนา ,,

๔. ด.ช. วิวัฒน์ นาควัชระ

๕. ด.ญ. วิมลรัตน์ ,,

๖. ด.ช. ปิยวรรธน์ ,,

๗. ด.ช. ปณัฐ ,,

๘. ด.ช. ปรวรรธน์ ,,

ในชีวิตของพ่อ สิ่งอันเป็นที่รักยิ่งของพ่อนอกไปจากแม่และลูก ๆ แล้ว ก็คงได้กับดนตรี ภาษา ต้นไม้ และการท่องเที่ยว และในทุก ๆ ด้านที่กล่าวแล้วพ่อก็ได้สมใจ ยกเว้นเสียแต่เรื่องต้นไม้

พ่อรักและเริ่มปลูกกุหลาบและโกสน ตั้งแต่ได้มีโอกาสเช่าบ้านมีที่ดินพอได้ปลูกต้นไม้เหล่านี้ พ่อปลูกต้นไม้ด้วยทฤษฎีเดียวกับวิธีเลี้ยงลูกและเลี้ยงนักวิ่งเบี้ยว พ่อให้ความเอาใจใส่และการเลี้ยงดูอย่างดีเลิศ ขนาดลงส่องไฟจับหนอนกุหลาบทุกคืน แปรงตัวเพลี้ยจากก้าน ลูก ๆ ทุกคนเคยได้รับหน้าที่รดน้ำกุหลาบ อันมากมายหลายสิบกระถางของพ่อจนเหนื่อยหน่าย พ่อไม่เคยยอมให้ใครเก็บดอกกุหลาบของพ่อ และลูกก็มารู้เอาเมื่อโตว่า ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะกุหลาบของพ่อไม่เคยงามจนถึงออกดอกจนเหลือเพื่อเลย เมื่อมามีบ้านของตนเองอยู่ในระยะ ๑๐ ปีหลังแห่งชีวิตนี้

พ่อก็เริ่มเล่นกล้วยไม้ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทิ้งกุหลาบ ในระยะนี้มีหลาน ๆ เป็นผู้ช่วยรดน้ำแทนลูก แต่กล้วยไม้ของพ่อก็ไม่เคยงามจริง ๆ เลย แต่พ่อก็เลี้ยงต้นไม้ ๒ ชนิดนี้โดยไม่ยอมแพ้จนพ่อจากไป แต่พ่อคงจะไม่เสียใจถ้าได้รู้ว่า แม้กุหลาบและกล้วยไม้ของพ่อจะไม่เคยให้ความชื่นชมสมใจอย่างเต็มที่กับพ่อก็จริง แต่โกสนหลายสิบชนิดที่พ่อเลี้ยงและตอนกิ่งแจกเพื่อนฝูงศิษย์หาไปมากมายนั้น บัดนี้งาม ๆ อยู่ตามโรงเรียนและสถานที่สาธารณะหลายต่อหลายแห่ง

พ่อเป็นคนรักภาษา ทั้งไทยและอังกฤษ ซึ่งพ่อฝึกฝนด้วยตนเองจนพูดได้ และได้รับเกียรติร่วมเป็นกรรมการปรับปรุงการสอนภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อลูกยังอยู่ในวัยศึกษา พ่อเป็นที่พึ่งพาอย่างหาค่ามิได้ในด้านภาษาอังกฤษ แม้ลูก ๆ ที่ได้ไปศึกษาต่างประเทศกันคนละหลาย ๆ ปี เมื่อกลับมาแล้วก็ยังต้องยอมรับว่า ความรู้ในด้านหลักภาษาของพ่อนั้นมิได้ด้อยกว่าใครเลย พ่อได้แปลโคลงภาษาอังกฤษบทหนึ่งซึ่งใช้เป็นบทอาขยานออกเป็นกลอนแปด ได้นำมาพิมพ์ไว้ด้วยท้ายประวัตินี้

พ่อเป็นคนรักการท่องเที่ยวเปิดหูเปิดตา แม้ว่างานในหน้าที่ของพ่อและรายได้ของพ่อจะไม่อนุญาตให้พ่อท่องเที่ยวไปได้ไกลหรือบ่อยครั้งนัก พ่อก็ไม่เคยละเว้นโอกาสถ้ามี ถ้าลูกคนใดได้มีโอกาสไปไหนมาไม่ว่าจะในหรือนอกประเทศ พ่อจะเป็นคนแรกที่แสดงความสนใจไต่ถามขอฟังรายละเอียดโดยสิ้นเชิง จิตใจของพ่อเปิดกว้างอยู่เสมอสำหรับความรู้ทุกประการ พ่อจึงไม่เป็นคนเก่าสมัยกับใคร

พ่อรักดนตรีไทย ข้อนี้ใครจะประจักษ์ดีเท่ากับลูก ๆ ตั้งแต่อายุได้ ๕ – ๖ ขวบลูกทุกคนก็จะได้รับการปลูกฝังในด้านนี้ พ่อเล่นขิมและขลุ่ย และลูกของพ่อทุกคนรักดนตรีและเล่นดนตรีเป็น พ่อสะสมแผ่นเสียง

เพลงเดี่ยวต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยหีบเสียงยังใช้ไขลาน ที่โรงภาพยนตร์ไหนมีวงดนตรีและนักร้องเสียงดี ๆ พ่อจะต้องไปฟัง งานกาชาดแทบทุกครั้งที่มีการประกวดร้องเพลงไทยพ่อจะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ และฝนตกฟ้าร้องพ่อก็จะต้องไป แต่งานที่พ่อรักภาคภูมิใจและไม่ยอมทอดทิ้งจนวาระสุดท้าย คือการเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของคุรุสภา ซึ่งพ่อรับหน้าที่มาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี พ่อคงจะเป็นสุขถ้าพ่อได้ทราบว่าผลงานของพ่อนี้เป็นที่รับรู้และยกย่องของคนจำนวนมากกว่าที่พ่อนึกเสียอีก จึงขอคัดข้อความของ " พันธ์ประภา " ที่เขียนไว้ในบัญชร " ศิลปและดนตรี " ของนิตยสาร "สัปดาห์สาร" ฉบับวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๐๓ มาลงไว้ ณ ที่นี้

" ทุกครั้งที่ได้ฟังวงดนตรีคุรุสภาบรรเลง เป็นต้องได้ยินประกาศว่าการบรรเลงนี้อยู่ในความควบคุมของนายถนอม นาควัชระ แต่ต่อนี้จะไม่ได้ยินเสียงประกาศชื่อท่านผู้นี้อีกแล้ว เพราะท่านได้ถึงแก่กรรมเมื่อเดือนที่แล้วมานี้เอง ท่านเป็นผู้มีจิตใจชอบดนตรีไทยมาก ได้ควบคุมและคลุกคลีอยู่กับวงดนตรีอย่างใกล้ชิด สามารถรวมวงเป็นปึกแผ่นมาจนกระทั่งปัจจุบัน นับว่าเป็นผู้มีส่วนช่วยเผยแพร่กิจการดนตรีของคุรุสภาเข้มแข็งผู้หนึ่ง จนเป็นที่รู้จักกันดีในบรรดานักฟังเพลงไทยทั่วไป "

ความรักดนตรีไทยของพ่อนั้น คงไม่มีใครบรรยายได้ดีเท่าตัวพ่อเอง ดังที่พ่อได้ประพันธ์ไว้ให้เป็นเนื้อร้องของเพลงแขกสาหร่าย ในบทขับร้องสำหรับชั้นมัธยมปีที่ ๒

อันเพลงไทยใช่จะไร้ในคุณค่า หรือด้อยกว่าเขาอื่นนั้นหาไม่
เพลงของเราก็เสนาะเพราะจับใจ ทั้งยังเป็นสมบัติไทยสืบเนื่องมา
(สร้อย) โอ้เจ้าดอกจำปาของข้าเอ๋ย สีสวยกระไรเลยกลิ่นหอมชวนเชยชื่นนาสา
ตามสายพระพายพัดมา หอมกลิ่นจำปาไม่แพ้บุปผาของใครเอย

เรามีชาติถ้าขาดวัฒนธรรม สิ่งประจำสำหรับชาติเสียแล้วหนา
ใช่ว่าไทยจะอยู่ได้ในโลกา อย่าลืมคิดพิจารณาดูให้ดี
(สร้อย) อันชาติไทยต้องไม่กลายไปเป็นอื่น ไทยต้องยั่งยืนไทยต้องชมชื่นนิยมไทย
ร่วมชีวิตร่วมจิตใจร่วมกันใช้ของไทย อย่าเห็นของใครดีกว่าเอย

และก็เพื่อส่งเสริมดนตรีไทยอันเป็นที่รักของพ่อนี้ ลูก ๆ จึงได้จัดพิมพ์เรื่องของดนตรีไทยและเนื้อเพลงไทย เป็นหนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพของพ่อ โดยได้รับความร่วมมือของคุณครูชิ้น และอาจารย์บรรเลง ศิลปบรรเลง, คุณมนตรี ตราโมท, ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, คุณนวลศรี ประภาศิริ ผู้ล้วนแต่เป็นเพื่อนของพ่อ และเป็นผู้มีรักร่วมในดนตรีไทยเหมือนพ่อ กรุณารวบรวม และคุณ บุญพริ้ง ต. สุวรรณ แห่งบริษัทไทยวัฒนาพานิช ผู้เป็นเพื่อนเป็นที่รักนับถือของพ่อกรุณาพิมพ์ให้ ความกรุณาทั้งสิ้นนี้ยากที่ลูก ๆ ของพ่อจะลืมได้

เมื่อพ่อออกจากราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ลูก ๆ และทุกคนรู้ดีว่าพ่อจะไม่มีวันอยู่กับบ้านเฉย ๆ ได้ เพราะชีวิตของพ่อคือการทำงาน ดังนั้นพ่อจึงได้รับเป็นครูใหญ่และผู้จัดการของ ร.ร. สาธรวิทยา และทำงานอยู่ในตำแหน่งนี้จนวาระสุดท้าย ในระยะสุดท้ายนี้สุขภาพของพ่อทรุดโทรมแต่พ่อก็มิได้ยอมพักผ่อนดังที่แพทย์แนะนำ พ่อบอกว่าถ้าอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำงานก็เท่ากับเร่งให้พ่อตายเร็ว แต่การทำงานของพ่อก็มีอยู่แบบเดียวเท่านั้น คือการทุ่มเททั้งแรงกายและใจจนหมดสิ้น ชีวิตของพ่อคงจะยืนยาวกว่านี้ ถ้าพ่อมิได้เกิดมาเป็นคนทำงานแบบนี้ และทั้ง ๆ ที่รู้ ลูกหลานเพื่อนฝูงพี่น้องก็ไม่อาจทัดทานได้ เพราะพ่อทำสิ่งที่เป็นความสุขของพ่อโดยแท้

พ่อล้มเจ็บลงครั้งสุดท้ายนี้ชั่วระยะเวลาเพียง ๑๐ กว่าวัน พ่อได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเต็มความสามารถจากนายแพทย์และพยาบาล รวม

ทั้งที่เป็นเพื่อน อาจารย์ของลูก ๆ ลูกศิษย์เก่า และลูกหลานนับไม่ถ้วนคน และพ่อก็เป็นพ่อคนที่มีจิตใจเข้มแข็ง เป็นนักสู้คนเดิม แม้ว่าในครั้งนี้พ่อจะเป็นผู้แพ้ ลูกก็เชื่อว่าพ่อคงมิได้เสียใจ เพราะพ่อสู้แม้กระทั่งความตาย จนกระทั่งวาระสุดท้าย เมื่อพ่อจากไปโดยสงบเมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น. วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๐๓ อายุของพ่อจะครบ ๖๕ ปีบริบูรณ์ ขาดเพียงไม่ถึง ๒ เดือน

พ่อจากไปแล้ว แต่ความภาคภูมิใจในตัวพ่อจะไม่มีวันเหือดหายไปจากใจของลูก ๆ พ่อเป็นสามี เป็นพ่อ เป็นครู เป็นเพื่อน ที่ทำหน้าที่ของพ่อโดยครบถ้วนสมบูรณ์ ในชีวิตของพ่อ พ่อมีทั้งคนรักและคนชังแต่ความเที่ยงตรงและความซื่อตรงของพ่อ เป็นสิ่งที่ไม่มีใครกล้าปฏิเสธไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรู และโดยที่คุณสมบัติทั้ง ๒ ประการนี้ พ่อได้ปลูกฝังลงไว้อย่างแน่นแฟ้นในจิตใจของลูกทุกคน พ่อจึงไม่มีวันตายจากไปจากลูก ๆ นั้นเลย.

ลูก ๆ ของพ่อ

The Wreck of the 'Hesperus'

คำกลอนนี้ได้พยายามเขียนขึ้นในขณะที่ทำการสอนอยู่ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ – ๒๔๘๓ ด้วยความมุ่งหมายเพียงจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่อง เกิดความสนใจ และจำบทอาขยานภาคภาษาอังกฤษได้ง่ายเข้า ได้ใช้คำง่าย ๆ และพยายามให้ตรงตามตัวมากที่สุดที่จะเป็นได้

It was the schooner **Hesperus,**
That sail'd the wintry sea:
And the skipper had taken his little daughter,
To bear him company.

มันคือ	เรือใบชื่อ	เฮสปีรัส
ซึ่งแล่นตัด	ทะเลหนาว	(คราวลมผัน)
นายเรือพา	บุตรีน้อย	(กลอยชีวัน)
ไปร่วมมรร	คาเป็นเพื่อน	(เถื่อนสาคร)

Blue were her eyes as the fairy flax,
Her cheeks like the dawn of day,
And her bosom white as the hawthorn buds
That ope in the month of May.

เนตรสีคราม	ของนางงาม–	ปานดอกแฟลกส์
ท้องฟ้าแรก	รุ่งสาง	เปรียบปรางสมร
อุระขาว	ราวจะเย้ย	ดอกฮอธอร์น
(แย้มเกสร)	กลีบขยาย	ในพฤษภา

The skipper he stood beside the helm,
With his pipe in his mouth,
And watch'd how the veering flaw did blow
The smoke now West, now South.

นายเรือยืน เคียงข้าง ที่ถือท้าย
ปากนั้นไซร้ คาบกล้อง (ดูสง่า)
ตาจับจ้อง มองลมผวน ปรวนแปรพา—
เอาควันยา (เวียนวก) ตก, ใต้, วน

Then up and spake an old Sailor,
Had sail'd the Spanish Main,
'I pray thee, put into yonder port,
For I fear a hurricane.'

ทันใดนั้น ลูกเรือเฒ่า ขึ้นมาบอก
ผู้เคยออก ทะเลใหญ่ (มาหลายหน)
โปรดเถิดนาย พาเรือไป เข้าท่าโน้น
ผมกลัวโดน พายุใหญ่ (ในไม่ช้า)

'Last night, the moon had a golden ring,
And to-night no moon we see!'
The skipper, he blew a whiff from his pipe,
And a scornful laugh laugh'd he.

เมื่อคืนนี้ ดวงจันทร์ นั้นทรงกลด
คืนนี้จันทร์ มิปรากฏ บนเวหา
นายเรือยืน พ่นควัน จากกล้องยา
ทำทีท่า ยิ้มเยาะ หัวเราะเจือ

Colder and louder blew the wind,
A gale from the North-east:
The snow fell hissing in the brine,
And the billows froth'd like yeast.

หนาวยิ่งจัด ลมยิ่งพัด ดังกึกก้อง
พายุล่อง จากตะวัน— ออกเฉียงเหนือ
เสียงหวิว ๆ หิมะปลิว ตกน้ำเกลือ
ลูกคลื่นเดือด ดุจดังเชื้อ สุราบาน

Down came the storm, and smote amain
The vessel in its strength:
She shudder'd and paused, like a frighted steed,
Then leap'd her cable's length.

พายุใหญ่ พัดมา (น่าขยาด)
—ตีเรือฉาด ด้วยกำลัง ดังจะผลาญ
เรือสั่น, หยุด ดุจอาชาไนย ตกใจลาน
แล้วทะยาน ไปชั่วสาย— สมอยาว

'Come hither! come hither! my little daughter,
And do not tremble so!
For I can weather the roughest gale
That ever wind did blow!'

มานี่! มานี่! ลูกน้อยพ่อ
อย่าตัวสั่น ดังนั้นหนอ (ฟังพ่อกล่าว)
เพราะพ่ออาจ ต้านลมร้าย ได้ทุกคราว
ที่ว่าจัด พัดอ้าว เคยมีมา

He wrapp'd her warm in his seaman's coat
Against the stinging blast:
He cut a rope from a broken spar,
And bound her to the mast.

เอาเสื้อคลุม	หุ้มบุตรไว้	ให้อุ่นอบ
กันกระทบ	กับกระแส	สายลมกล้า
ตัดเอาเชือก	จากเพลา–	หัก, เอามา
พันกายา	บุตรกระชับ	กับเสาใบ

'O father! I hear the church-bells ring,
O say, what may it be?'
'–Tis a fog-bell on a rock-bound coast!'–
And he steer'd for the open sea.

โอพ่อจ๋า!	หนูได้ยิน	ระฆังวัด
โปรดบอกชัด	อาจเป็นเสียง	อะไรได้
ระฆังหมอก	บนผึ่ง	หินล้อมไว้
แล้วคัดให้	เรือเหห่าง	สู่ทางจร

'O father! I hear the sound of guns,
O say, what may it be?'
'–Some ship in distress that cannot live
In such an angry sea?'

โอพ่อจ๋า!	หนูได้ยิน	เสียงปืนลั่น
อะไรนั่น	วานบอก	(อย่าหลอกหลอน)
เรือลำหนึ่ง	ได้ทุกข์	ถึงม้วยมรณ์
ในสาคร	คลื่นลมกล้า	เช่นครานี้

'O father! I see a gleaming light,
O say, what may it be?'
But the father answer'd never a word, –
A frozen corpse was he.

โอพ่อจ๋า!	หนูเห็น	เป็นลำแสง
โปรดบอกแจ้ง	แสงอะไร	(ฉายเมื่อกี้)
แต่บิดา	เงียบมิตอบ	(ถ้อยบุตรี)
(ด้วยบัดนี้)	ร่างเย็นแข็ง	เป็นศพไป

Lash'd to the helm, all stiff and stark,
With his face turned to the skies,
The lantern gleam'd through the gleaming snow
On his fix'd and glassy eyes.

ที่ถือท้าย	ร่างนายเรือ	ยืนแข็งอยู่
หันหน้ามอง	ขึ้นสู่	ท้องฟ้าใหญ่
แสงโคมส่อง	ลอดหิมะ	มาแวมไว
ตกต้องตา	สุกใส	ที่เหม่อมอง

Then the maiden clasp'd her hands and pray'd
That savéd she might be:
And she thought of Christ, who still'd the waves
On the lake of Galilee.

สาวน้อยจึง	ประสานหัตถ์	นมัสการ
บนบาน	วอนให้	พ้นภัยผอง
ระลึกคุณ	พระคริสต์	(ฤทธิ์เรืองรอง)
เคยห้ามคลื่น	สมุทรท้อง	แกลลิลี

And fast through the midnight, dark and dreary
Through the whistling sleet and snow,
Like a sheeted ghost, the vessel swept
Towards the reef of Norman's Woe.

ท่ามกลางดึก มืดฟ้า ทั้งน่าเศร้า
ฝ่ากลางฝน หิมะเร้า อยู่อึงมี่
ดุจปีศาจ คลุมผ้า นาวานี้—
แล่นตรงรี่ สู่หน้าผา นอรแมนซโว

And ever the fitful gusts between
A sound came from the land:
It was the sound of the trampling surf
On the rocks and the hard sea-sand.

พระพายโบก กระโชกมา เป็นพัก ๆ
มีเสียง (หนัก) จากฝั่ง (ดังอักโข)
อันเสียงนี้ ใช่อื่น คลื่นลูกโต
โดนหินโส โครกร้าย หาดทราย, แรง

The breakers were right beneath her bows,
She drifted a dreary wreck,
And a whooping billow swept the crew
Like icicles from her deck.

คลื่นแยก แตกกระจาย ตรงใต้หัว
ทั้งเนื้อตัว เหลือซากเศร้า เจ้าลอยแกว่ง
เสียงครืน ๆ ลูกคลื่นซัด ลูกเรือแรง
ราวกับกวาด ห้วงน้ำแข็ง จากดาดฟ้า

ถนอม นาควัชระ

จดหมายจากอังกฤษ

๑๙ - ๙ - ๒๕๐๓

แม่ที่รัก

ผมเพิ่งได้รับจดหมายจากแม่ บอกกำหนดวันทำศพพ่อ พร้อมทั้งการตระเตรียมทำหนังสือที่ระลึก ถ้าจดหมายฉบับนี้มาทันตามกำหนด ผมขอให้แม่เอาไปลงพิมพ์ได้เลย ถือเสียว่าเป็นบทความมาจากผม ผมเข้าใจว่าในหนังสือนี้ คงมีบทความมากมายที่เขียนสดุดีหรือสรรเสริญคุณงามความดีของพ่อ ลูก ๆ คงไม่จำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ ตามปรกติวิสัย มนุษย์เราชอบสรรเสริญคนสองจำพวก จำพวกหนึ่ง คือตัวเอง อีกจำพวกหนึ่งคือคนตาย จำพวกที่สองนี้นับว่าสรรเสริญได้ง่ายกว่าโดยไม่ต้องมีข้อตะขิดตะขวงใจ ผมจะพยายามไม่ให้ตกอยู่ในกรณีใดในสองจำพวกนี้ จึงจะขอเพียงทำหน้าที่รื้อฟื้นความหลังบางตอนเกี่ยวกับชีวิตพ่อ ในฐานที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อมามาก

พ่อทำงานจนตาย ข้อนี้อาจจะถือได้ว่าเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญอย่างยิ่งและทำให้ชีวิตของพ่อดูประหนึ่งชีวิตของวีรบุรุษคนหนึ่ง สิ่งที่พ่อคงได้รับมากที่สุดหลังจากที่ได้ลาโลกไปแล้วก็คือ เกียรติ แต่ผมสงสัยเป็นอย่างยิ่งว่า พ่อทำงานเพื่อหวังเกียรติหรือไม่ ผมเองอยากจะคิดว่าพ่อทำงานโดยไม่หวังเกียรติยศ พ่อไม่เคยพูดถึงการงานที่ตัวทำด้วยความภาคภูมิใจ พ่อมักจะทำงานอยู่ที่กระทรวงจนค่ำ หรือบางคราวพ่อขนเอางานราชการที่เหลือมือมาทำที่บ้าน พ่อไม่เคยเอ่ยปากพูดถึงคุณงามความดีของตัวเองเลย

ดูไปอีกแง่หนึ่ง คนบางคนอาจจะคิดว่าเหมือนกับข้าราชการมากคน พ่อทำงานหนักเพื่อหวังเงินเดือนขึ้น แม่คงจำได้ว่าปีหนึ่งพ่อได้เงินเดือน

ขึ้นสองขั้น กลับมาบ้านแทนที่จะดีใจจนออกนอกหน้านอกตา พ่อกลับว่า เจ้านายเขาอยากจะได้เราไว้ใช้

เมื่อพ่อเข้าไปช่วยจัดการดนตรีของคุรุสภา พ่ออาสาเข้าไปด้วยความรักดนตรีแท้ ๆ ไม่ใช่หวังชื่อเสียง เพราะพ่อเองก็คงรู้ตัวอยู่แล้วว่าไม่ใช่เป็นนักดนตรีเอก (ข้อนี้พิสูจน์ได้ด้วยฝีมือตีขิมของพ่อ ซึ่งแม่และลูก ๆ ยังคงจำได้!) พ่อมั่วสุมกับดนตรี สนิทสนมกับนักดนตรีด้วยความรัก

สิ่งที่แน่นอนที่สุดคือพ่อรักงาน ไม่ว่าจะเป็นงานชนิดใด ไม่ว่าจะเป็นงานที่ต้องใช้กำลังกาย หรือกำลังปัญญา เวลาอยู่บ้านพ่อใช้เวลามากในการทำสวน ปลูกดอกไม้ ปลูกผัก นอกจากนี้ พ่อยังมีงานอดิเรกอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีคนเข้าใจ งานปะกระถางต้นไม้ซึ่งแตกไปแล้วเป็นชิ้น ๆ (ในด้านนี้ผมหางานให้พ่อทำได้ไม่น้อยทีเดียว เพราะนับไม่ถ้วนครั้ง ผมเตะฟุตบอลยัดกระถางต้นไม้ของพ่อ!) ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะความกระเหม็ดกระแหม่ แต่พ่อมีนิสัยเหมือนกับศิลปินที่ชอบแต่งชอบสร้าง และงานชนิดนี้พ่อรักเท่ากับงานอย่างอื่น

ข้อที่พวกเราชอบบ่นก็คือ พ่อเป็นคนที่อยู่เฉยไม่ได้ แม้แต่เวลาที่ร่างกายอ่อนแอพ่อก็ยังไม่ยอมอยู่นิ่ง เราอาจจะกล่าวหาได้ว่า พ่อเป็นคนไม่ธัมมะธัมโม ไม่มีความสงบในทางจิตใจ ข้อกล่าวหาอันนี้จะจริงหรือไม่มิใช่ของสำคัญ แม้ว่าพ่อไม่ใช่คนแก่วัดถือศีลแปด พ่อมีหลักยึดของพ่อเอง เกือบจะกล่าวได้ว่าศาสนาของพ่อคือชีวิตนี้ พ่อใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ได้มากกว่ามนุษย์อื่น ๆ อีกหลายล้าน พ่อให้ความสนใจกับโลกในทุกด้าน พ่อมีเวลาสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างที่พ่อรัก ผมอาจจะจำคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่เท่าที่ผมรู้พ่อไม่เคยบ่นว่าเวลาไม่มี ถ้าพ่อทำงานหนักที่กระทรวง พ่อยังมีเวลามานั่งปลูกต้นไม้ พ่อสนใจโลกในทุกแง่ทุกมุม

ถ้าพ่อชอบดูละคอนศิลปากร ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าพ่อรักลิเกเมรุปูนลดน้อยลงไป สิ่งที่น่าเสียดายก็คือพ่อจากโลกเร็วเกินไป ถ้าพ่ออยู่ต่อไปคงจะทำประโยชน์ให้แก่โลก และใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ได้อีกมาก

เพราะความรักชนิดประหลาดของพ่อ พ่อจึงก่อความลำบากให้กับครอบครัวบ้างในทางด้านการปรนนิบัติ เพราะพ่อเจ็บป่วยอ่อนแออยู่เสมอ พ่อก่อความกังวลให้แก่หมอเพราะไม่ยอมพักผ่อน แต่ถ้าเราเข้าใจพ่อได้ดีแล้ว จะเห็นได้ว่า พ่อเกิดมาเป็นเช่นนั้น เป็นสิ่งที่แก้ไม่ได้

พ่อไปที่ชอบแล้ว คนที่รักพ่อ คนที่เข้าใจพ่อ คงจะสรรเสริญพ่อต่อไปนานอีกหลายเดือน คนซึ่งไม่เข้าใจคงจะกล่าวหาว่าพ่อเป็นโรคจิต แต่แม่และลูก ๆ คงจะพอใจที่ได้เห็นพ่อใช้ชีวิตได้เต็มที่ จะมีมนุษย์อีกสักกี่คนที่ได้ใช้ชีวิตแบบพ่อ

รักและคิดถึง

จากลูก

เจตนา

ศิลปของการดนตรีและละคอน

นางมหาเทพกษัตริยสมุห

ศิลปทางดนตรีและละคอนคืออะไร

ศิลปคือสิ่งซึ่งแสดงออกให้ปรากฏทางหูและทางตา อันก่อให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ ขึ้นแก่ผู้ดูและผู้ฟัง

ศิลปทางดนตรีและละคอนเกิดขึ้นได้อย่างไร

ศิลปเกิดขึ้นจากธรรมชาติ ที่ได้ถูกนำมาดัดแปลงแก้ไขให้ประณีตงดงามและไพเราะ เช่น ความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกของอารมณ์ต่าง ๆ เช่น รัก โกรธ เกลียด กลัว โศก เศร้า ดีใจ ฯลฯ แล้วนำออกถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ซึ้งถึงสิ่งนั้น ๆ ตามไปด้วย

ศิลปทางดนตรีและละคอนมีส่วนสัมพันธ์กับศิลปแขนงใดบ้าง

ศิลปของการดนตรี เกิดจากการนำสิ่งซึ่งเกิดจากธรรมชาติ เช่น เสียงน้ำตก นกร้อง เสียงลมพัด ฯลฯ มาระบายออกเป็นภาษา เรียกว่าภาษาดนตรี ด้วยการขับร้องหรือบรรเลงด้วยเครื่องมือ การขับร้องจะไพเราะจำต้องอาศัยบทกวีที่มีความซาบซึ้งประกอบ การละคอนก็เกิดจากอากัปกิริยาตามธรรมชาติ ดัดแปลงให้เกิดความนุ่มนวลอ่อนช้อย มีความจำเป็นมากที่จะต้องใช้บทกวีเป็นหลัก และการละคอนก็เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยให้รสของวรรณคดีมีชีวิตชีวา มีความไพเราะดื่มด่ำประทับใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศิลปการดนตรีและละคอนยังสัมพันธ์กับประณีตศิลป และวิจิตรศิลปอีกด้วย ในสิ่งซึ่งเกี่ยวกับการแสดงออกให้สมบูรณ์

ประโยชน์ ร่างกายจะสมบูรณ์เติบโตได้ด้วยอาหาร นอกจากรับประทานอาหารทางปากแล้ว ยังต้องการอาหารอย่างอื่นอีก เช่น อาหารทางหู ทางตา ทางใจ และทางสมอง ศิลปการดนตรีและละคอน

เป็นอาหารของหูและตา วรรณคดีและศาสนาเป็นอาหารของใจและสมอง อาหารเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ศิลปของการดนตรีและละคอนก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ ฟอกจิตใจให้ผ่องใส เกิดความสามัคคี เป็นเครื่องพักผ่อน ในเมื่อร่างกายและสมองได้รับความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ฯ ล ฯ มนุษย์ทุกรูปทุกนาม มีความเป็นดนตรีอยู่ในตน บางคนแม้ไม่สามารถเล่นดนตรีหรือละคอนได้ ก็ยังชอบฟังและชอบดู

ศิลปการดนตรีและละคอนเป็นศิลปประเภทเพื่อง ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยกว่าศิลปประเภทอื่น ๆ เป็นรากฐานแสดงความเจริญของประเทศในชาติที่เจริญแล้ว ถือเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะต้องส่งเสริมให้ดำรงคงอยู่สืบไป ศิลปการดนตรีและละคอนต้องใช้เวลาสั่งสอนอบรมมาก หากไม่มีการสืบต่อกันไว้ ศิลปประเภทนี้อาจเสื่อมสูญไปได้ นอกจากนี้การดนตรีและละคอนของไทยยังเป็นสมบัติอันมีค่าของชาติ เพราะเป็นสิ่งซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงอุปนิสสัยใจคอของชาติไทยได้ว่า ชาติไทยเป็นชาติที่มีอารมณ์เบิกบาน มีใจกรุณา กล้าหาญ ฯ ล ฯ อันจะสังเกตได้จากศิลปของการดนตรีและละคอน ซึ่งเดินไปด้วยความอ่อนโยน นุ่มนวล ต่างกว่าศิลปของชาติบางชาติ ที่การดนตรีและละคอนของเขาเดินไปด้วยความเร่าร้อน ซึ่งบอกให้รู้ถึงอุปนิสัยใจคอของชนชาตินั้นว่าเป็นชาติที่ขาดความอ่อนโยน ฯ ล ฯ

การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ อาจเป็นไปได้ทั้ง ๒ ทาง คือทั้งทางที่มีประโยชน์และไร้ประโยชน์ ในทางที่เกิดประโยชน์นั้นเป็นไปด้วยความประณีตสุขุม และต้องมีระเบียบ การที่เราได้ฟังเพลงเกิดความรู้สึกคึกคักร่าเริง เยือกเย็น เศร้าสร้อย ฯ ล ฯ เหล่านี้เกิดจากศิลปของการดนตรี

นักประพันธ์เพลงจะต้องมีกฎเกณฑ์ อันเป็นระเบียบของวิธีแต่งและวิธีบรรเลง รวมทั้งฝีมือของผู้บรรเลง จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการศึกษาให้เกิดความชำนิชำนาญด้วย

ความเจริญและความเสื่อมของศิลปประจำชาติ

ในสมัยก่อนความเจริญและความเสื่อมของศิลปอยู่ที่ความร่มเย็นเป็นสุขของบ้านเมืองยามสงบราบคาบ ศิลปทั้งปวงก็เจริญรุ่งเรือง และได้รับการส่งเสริมจากพระเจ้าแผ่นดิน ศิลปการละคอนดนตรีและละคอนของไทยได้รับการทนุบำรุงจากพระเจ้าแผ่นดิน ข้าวนายและประชาชนร่วมมือกัน และเมื่อมีผู้อุปถัมภ์ค้ำชู ผู้ที่มีฝีมือและความคิดก็พยายามขวนขวายและทำการเผยแพร่ด้วยการสั่งสอนศิษย์และมีผู้สนใจศึกษามากมาย ศิลปของชาติจึงสืบต่อมาไปจนทุกวันนี้ ขณะใดบ้านเมืองเกิดศึกสงคราม ศิลปของชาติก็แตกกระจัดกระจาย ผลัดกันเจริญและเสื่อมอยู่ตลอดมา

แต่ขณะนี้การดนตรีและละคอนต่างประเทศกำลังแพร่หลาย และเป็นที่นิยมมาก การดนตรีของไทยกำลังเสื่อมโทรมเพราะส่วนมากพากันไปตื่นเต้นและนิยมของใหม่ เหล่านี้เป็นทางหนึ่งที่จะทำให้ศิลปของไทยต้องเสื่อมสูญไป การรับของใหม่เป็นการสมควรแต่พร้อมกันนั้น ต้องช่วยกันบำรุงของเก่าไปด้วย มิใช่ทอดทิ้งเสียเลยดังที่เป็นอยู่เวลานี้

ความแตกต่างระหว่างศิลปตะวันตกกับตะวันออก

ศิลปของตะวันตก มีหลักวิชาและการบันทึกเป็นเวลานานมาแล้ว ขณะนี้ศิลปทุกอย่างของตะวันตกเจริญกว่าทางตะวันออกมาก ศิลปเป็นไปตามชีวิตจิตใจและความรู้สึกของแต่ละชาติ เครื่องดนตรีของตะวันตกก็เหมาะสำหรับการระบายอารมณ์ของชาวตะวันตก เครื่องดนตรีของตะวันออกก็เหมาะสมกับชีวิตจิตใจของชาวตะวันออก หากนำเครื่องดนตรี

ของตะวันตกมาเล่นเพลงของตะวันออกหรือนำเครื่องดนตรีของตะวันออกไปบรรเลงเพลงตะวันตก รสของดนตรีก็พึ่งไม่ดื่มด่ำ กลายเป็นศิลปที่มีการเจือปนไม่บริสุทธิ์แท้ ศิลปการดนตรีของดนตรีของตะวันออก เฉพาะอย่างยิ่งของไทยเรานุ่มนวล ของต่างชาติรวดเร็วร้อนแรงกว่า การศึกษาศิลปของตะวันตก ควรที่จะต้องศึกษาเฉพาะหลักอันแท้จริงของศิลปนั้น ๆ และหากจะนำมาดัดแปลงก็ต้องเลือกเฟ้นดูที่พอจะกลมกลืนกันได้ เมื่อสนใจจะศึกษาศิลปการดนตรีของตะวันตกก็ควรศึกษาให้ถูกทั้งทฤษฎี และการปฏิบัติของตะวันตกที่ดีจริง ๆ มิควรจะศึกษาสิ่งที่มิใช่ศิลปของเขาแต่ผิวเผิน โดยคิดว่าเป็นศิลปและได้มาโดยมิถูกต้องสมบูรณ์แบบ และหากจะนำมาดัดแปลง ก็ต้องให้ถูกต้องตามทฤษฎีของเขาด้วยซึ่งจะทำให้ศิลปของเรากว้างขวางขึ้น ปัจจุบันนี้การดนตรีของไทยเรากำลังจะแปรรูปไปเป็นตะวันตก หรือดนตรีสากลเฉพาะภาคปฏิบัติ แต่ส่วนทฤษฎีนั้นยังไม่ดำเนินตามกฎของเขาโดยเคร่งครัดนัก การดนตรีไทยแบบสากลจึงไม่เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ที่เจริญด้วยศิลปการดนตรีได้

อิทธิพลของศิลปต่างประเทศเป็นทั้งผลดีและผลร้าย

ผลดี ทำให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางในศิลปของชาติและเกิดความเฉลียวฉลาดยิ่งขึ้น หากได้นำมาดัดแปลงให้กลมกลืนกับศิลปของไทยโดยไม่ทิ้งศิลปของชาติ จะเป็นการทำให้ศิลปของชาติเจริญเป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น

ผลร้าย การเอาอย่างโดยไม่พิจารณาเป็นการทำลายศิลปของชาติโดยมิเจตนา การนำแบบอย่างที่ไม่ดีพอมาเป็นหลักในการดัดแปลงศิลปของไทย แม้จะในหมู่ชาวตะวันตกก็ไม่ยกย่อง

จะปลูกฝังความนิยมในศิลปของชาติได้อย่างไร

แนะให้เกิดความรู้ว่า ศิลปเป็นเครื่องแสดงถึงการปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของศิลป ความเป็นชาติและศิลปของชาติ มีความเหมาะสมกับสภาพและจิตใจของประชาชนในชาตินั้น ๆ ศิลปเป็นของคู่กันกับวัฒนธรรม มีการเกิดและวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ ดังที่ได้มีผู้ค้นคว้าแล้วดังนี้

ดนตรีและขับร้องเกิดขึ้นจากธรรมชาติ

การที่มนุษย์รู้จักพูดและการแสดงความประสงค์ ของตนให้ผู้อื่นทราบและให้ความปรารถนาของคนก็เกิดจากคำพูดทั้งสิ้น เด็กเล็ก ๆ ส่งเสียงร้องเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา เช่น หิว หรือไม่สบายก็ร้องไห้ โตขึ้นรู้ภาษาก็ใช้เสียงพูด ด้วยกิริยาอาการนี้เองได้มีผู้เฉลียวฉลาดนำมาประดิษฐ์ดัดแปลงจนกลายเป็นศิลปขึ้นได้ การขับร้องซึ่งเป็นศิลปของการดนตรีได้สันนิษฐานว่าจะเกิดขึ้นเรียงลำดับแต่ละชั้น เริ่มแต่ ๑ ทารกรู้จักส่งเสียงร้องและพูดอ้อแอ้ ขั้นที่ ๒ ทารกโตขึ้นรู้จักแสดงความประสงค์ของตนด้วยการพูดและใช้ถ้อยคำต่าง ๆ เป็นประโยคสั้น ๆ ขั้นที่ ๓ รู้จักใช้ถ้อยคำที่มีความหมายมากขึ้น ประโยคยาวขึ้น ขั้นที่ ๔ นอกจากการใช้คำพูดในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้สมปรารถนาของตนแล้ว มนุษย์ยังรู้จักใช้คำพูดเพื่อหาประโยชน์สุขใส่ตัว และเพื่อป้องกันภยันตรายต่างๆ ได้ การที่มนุษย์มีสัญชาตญาณแห่งความกลัว ก็มีสัญชาตญาณแห่งการป้องกันตนและหลบหลีกภัย เกิดขึ้นพร้อมกันด้วย การปรากฏการณ์ของธรรมชาติเช่นแผ่นดินไหว น้ำท่วม ฟ้าผ่า ฯลฯ เหล่านี้มนุษย์ในสมัยโบราณเชื่อว่าเป็นการบันดาลของ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งไม่แลเห็นตัวเมื่อเกิดความกลัว ก็คิดค้นหาวิธีระงับความกลัวนั้น และหาวิธีให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนด้วย จึงได้เกิดลัทธิต่าง ๆ เช่น บูชาดิน น้ำ ลม ไฟ ภูตผีปีศาจ

ตลอดจนเทวดาและพระเจ้าต่าง ๆ ขึ้นตามลำดับ ซึ่งได้กลายมาเป็นพิธีทางศาสนาในที่สุด การบูชานั้นในครั้งแรกก็คงเป็นด้วยคำพูดตามธรรมดาเป็นประโยคคำพูดสั้น ๆ พูดตามสิ่งซึ่งตนปรารถนาจะให้เป็นไป และได้ดัดแปลงให้พิสดารขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งกลายเป็นบ่อเกิดแห่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนต่าง ๆ การพูดเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนนั้นผู้พูดก็ได้ประดิษฐ์วิธีให้แปลกปลาดพิสดารออกไปจากธรรมดา เพื่อให้พระเจ้าโปรดปรานตนเป็นพิเศษ ในขั้นต่อมาก็เกิดการพูดมีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ มีระยะจังหวะสั้น ยาว ชวนฟังยิ่งขึ้นซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นเพลงสำหรับขับร้องอันเกิดจากการขับลำนำ บูชาตามลัทธิศาสนานั่นเอง

ต่อมาการขับลำนำซึ่งใช้เฉพาะการบูชาพระผู้เป็นเจ้านั้น ได้ถูกนำมาใช้เพื่อความบันเทิงและการงานต่าง ๆ ด้วย มนุษย์มีนิสัยดนตรีอยู่ในตัวแทบทุกคน ฉะนั้นในการทำงานและพักผ่อน ก็มีดนตรีปะปนอยู่โดยมิได้ตั้งใจ ในการให้ทำงานพร้อมกัน เช่น ลากไม้ ก็มีจังหวะเป็นอาณัติสัญญาณ มีคำร้องเป็นเพลงสั้น ๆ บ้าง ยาวบ้าง แม้ยามพักผ่อนก็มีการเล่นการร้อง ซึ่งได้กลายเป็นการเล่นพื้นเมือง นอกจากนี้ยังใช้ประกอบการเล่าเรื่องในอดีตและนิยาย ซึ่งแต่เดิมเรื่องราวเหล่านั้นยังมิได้ถูกบันทึกลงเป็นตัวอักษร การที่ยังจำกันได้ก็เพราะถ่ายทอดกันมาด้วยการเล่า แม้กระทั่งการเล่านิยายหรือเรื่องราวต่าง ๆ นี้เอง ผู้เล่าต้องมีความเฉลียวฉลาดหาวิธีเล่ามิให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย ต้องคิดคำพูดให้คล้องจอง มีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ชวนฟัง แต่การเล่านาน ๆ ผู้เล่าก็มีความเหนื่อยเหนื่อย จึงคิดหาวิธีผ่อนแรง หรือในขณะที่คิดกลอนต่อไปไม่ทัน การที่จะรวมจุดสนใจของผู้ฟังไว้ได้ ก็จะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแทนไว้ ในตอนนี้ได้เกิดวิธีเล่าเป็นแบบแผน เรียกว่าขับเสภา การขับเสภาผู้เล่าไม่มีโอกาส

พักเสียง และมีเวลาคิดกลอนได้สละสลวย จึงต้องหาวิธีใหม่คือ ขณะที่คิดไม่ออกหรืออยากพักเสียงก็ใช้ไม้ ๒ อัน ขยับเป็นจังหวะสั้น ๆ ยาว ๆ เกิดเสียงต่าง ๆ กัน การขยับกรับเสภาต้องขยับทั้ง ๒ มือ ต้องมีความชำนาญ จึงจะทำให้กรับ (คือไม้ ๒ อัน) นั้นมีทำนองน่าฟัง

จากการขับเสภานี้ทำให้การกวีเฟื่องฟูมากขึ้น และการประดิษฐ์วิธีเล่าวิธีขับต่าง ๆ ได้วิวัฒนาการมาจนกระทั่งถึงการร้องเพลงต่าง ๆ จนกลายเป็นเพลง ๑ ชั้น ๒ ชั้น และ ๓ ชั้น ตลอดจนเพลงเถาและเพลงตับต่าง ๆ ส่วนการเล่นพื้นเมืองนั้น ก็คงเล่นกันอยู่ตามภาคต่าง ๆ การขับร้องเป็นเพลงต่าง ๆ นี้ เจริญมากอยู่ในภาคกลาง

การวิวัฒนาการของดนตรี

การดนตรีก็เกิดขึ้นไล่เรี่ยกับการร้อง และการร่ายรำเกิดขึ้นจากการที่ต้องขับลำนำหลาย ๆ คนให้พร้อมกัน ก็จะต้องอาศัยจังหวะและจังหวะนี้ในขั้นต้นก็คงเป็นการปรบมือพร้อม ๆ กันเป็นจังหวะช้า เร็ว ตามความต้องการ ด้วยความเฉลียวฉลาดของมนุษย์รู้จักหาเครื่องแทนธรรมชาติอีกจากการทำสัญญาณด้วยการปรบมือ ถ้าทำนานคงรู้สึกเจ็บมือ ก็หาเครื่องทำจังหวะแทน คือหาจากสิ่งซึ่งหาง่าย ๆ ได้แก่จำพวกไม้ เช่นไม้ไผ่และไม้อื่น ๆ การเคาะสัญญาณเรียกลูกบ้านให้มาพร้อมกันในสมัยก่อนใช้เป่าเขาและเคาะไม้ สัญญาณนี้ได้ถูกนำมาเป็นเครื่องตีจังหวะ และได้วิวัฒนาการมาเป็นเครื่องดนตรี

การดนตรีอันแรกได้แก่เครื่องเป่า การเป่าเขาเพื่อเป็นสัญญาณการล่าสัตว์และหาอาหารนั้น เป็นต้นเดิมของการค้นพบเครื่องทำด้วยลมต่างๆ ขึ้น ธรรมชาติที่ปรากฏล้อมรอบตัวทั่ว ๆ ไป เช่นลมพัดผ่านต้องยอดไม้ยอดอ้อ เกิดเสียงต่าง ๆ ได้ การเป่าเขาถ้าเอามือปิดและเปิดมือให้มีเสียง

แตกต่างกันได้ ด้วยลมที่ต้องผ่านจากปากออกไป ทำให้เกิดวิธีผิวปาก เรียกลม ในขณะที่ไม่มีลม ถ้าทำเสียงผิวปากและเกิดความรู้ขึ้นว่าถ้าผิวปากแล้วจะเกิดลมพัดขึ้น เหล่านี้ได้ถูกนำมาดัดแปลงเป็นเครื่องเป่าซึ่งใช้ลมช่วย เมื่อการผิวปากทำให้เกิดเสียงดนตรีได้ ก็หาเครื่องใช้แทนกันอีก ได้แก่การเป่าใบไม้เกิดเป็นเสียงต่าง ๆ ขึ้นและได้ดัดแปลงเรื่อยมาจนกลายเป็นของถาวร ทำด้วยไม้ไผ่ไม้อ้อ ไม้ต่าง ๆ เจาะรูให้มีหลายเสียงขึ้น และได้นำมารวมกันเข้าหลาย ๆ อันกลายเป็นแคน

เครื่องเป่าที่เกิดจากการผิวปาก ได้กลายมาเป็นเครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น เช่น ขลุ่ย และแคน เครื่องเป่าที่เกิดจากการเป่าใบไม้นี้ได้กลายมาเป็นเครื่องเป่าที่มีลิ้น คือ ปี่ ต่าง ๆ

เครื่องดนตรีที่เกิดจากจังหวะอีกอย่างหนึ่ง คือจากเกราะอันเป็นสัญญาณของการรวมหมู่ได้กลายมาเป็น **เครื่องตี** จากเกราะเคาะเป็นอาณัติสัญญาณ กลายมาเป็น **โกร่ง** คือไม้ไผ่ลำยาวขึ้นกว่า **เกราะ** ใช้ไม้เคาะพร้อม ๆ กัน ไม้เกิดจังหวะพร้อมเพรียงกัน และได้ดัดแปลง เพื่อความสะดวกและเหมาะสม ลงมาเป็นไม้ ๒ อัน ตีให้เกิดจังหวะเรียกว่า **กรับ** และทำไม้ซีกหลาย ๆ อันรวมกันเข้า เพื่อตีคนเดียวให้เกิดเสียงดังมากขึ้นเรียกว่า **กรับพวง** จากกรับพวงนี้ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งเรียกว่า ระนาดของไทยในปัจจุบันนี้

การดนตรีของไทยได้รับอารยธรรมมาจากไหน ?

การดนตรีของไทย ได้รับแบบอย่างและอารยธรรมจากอินเดียและขอม ฉะนั้นการดนตรีของไทยซึ่งได้ดัดแปลงมาจากอินเดียและขอม จึงแบ่งประเภทเครื่องดนตรีอย่างเดียวกัน คือแบ่งออกเป็นประเภทเครื่องเป่า เครื่องตี เครื่องดีดสีและเครื่องกำกับจังหวะ แต่การดนตรีที่เกิดจาก

ธรรมชาตินี้ บางอย่างเช่นเครื่องเป่าและเครื่องตีจะบอกว่าชาติใดเป็นชาติริเริ่มขึ้น และชาติใดเอาเยี่ยงอย่างกันก็ดูจะไม่ตรงกับความจริงนัก เพราะสิ่งซึ่งเกิดจากธรรมชาตินั้น ทุกชาติทุกภาษาก็รู้เหมือนกันและได้นำมาเป็นศิลปของตนเริ่มจากศิลปพื้นเมืองก่อนทั้งนั้น

ดนตรีของไทยมีกี่ประเภท

การแบ่งเครื่องดนตรีของไทย แบ่งตามแบบซึ่งได้รับมาจากอินเดีย แต่เรียกให้คล้องจองกันเพื่อความจำ คือ ดีด สี ตี เป่า และเครื่องกำกับจังหวะ

๑. **เครื่องดีด** ดัดแปลงมาจากของอินเดีย ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า พิณ พิณมีหลายชนิด แต่อันที่เก่าแก่มากคือ พิณน้ำเต้า มี ๑ สาย ทำด้วยลูกน้ำเต้า ต่อมาได้ดัดแปลงขึ้นเป็นพิณมากสาย ของไทยได้รับแบบอย่างพิณนี้มาจากเครื่องดนตรีของเขมรที่เรียกว่า จาเปยย มาดัดแปลงเรียกว่า กระจับปี่ ต่อมาได้นำมาดัดแปลงโดยการนำมาจาก พม่า—มอญ คือ พม่า—มอญ ได้แปลงกระจับปี่ของเขมร ซึ่งต้องยกชูขึ้นแล้วใช้ดีดด้วยมือขวา ลงนิ้วบนฐานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเสียงด้วยมือซ้าย มาเป็นวางลงดีด ต่อขาขึ้นเพื่อให้เสียงดังดีเรียกว่า จะเข้ แต่ไทยได้นำรูปร่างจะเข้ของพม่า—มอญ มาดัดแปลงใหม่ จนรูปร่างงดงามดีกว่าของเก่ามาก

๒. **เครื่องสี** ไทยได้รับแบบอย่างมาจากอินเดียและจีน จากการประดิษฐ์รูปพิณให้มีรูปแตกต่างกัน ได้นำพิณนั้นมาเป็นซอสามสาย ใช้สีด้วยคันชัก นอกจากนี้ได้ดัดแปลง ซอด้วง ซออู้ ของจีน ซึ่งรูปร่างไม่งดงามและเสียงไม่ไพเราะให้มีรูปร่างงดงามและเสียงไพเราะนุ่มนวลขึ้นเรียกว่า ซอด้วงและซออู้ (เครื่องสีนี้ตามตำนานของจีนเล่าว่าเกิดจากคนได้ยินยอดไผ่เสียดสีกันเป็นเสียงต่าง ๆ จึงมีผู้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องสีขึ้น)

๓. **เครื่องตี** ได้แก่เครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะหรือไม้ (ไม้ใช้ไม้แข็งแกร่งหรือไม้ไผ่ ประวัติดังกล่าวแล้ว) เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะเริ่มด้วย ฆ้อง ๑ ใบ ๒ ใบ และ ๓ ใบ และเพิ่มเสียงมากขึ้น ไทยได้ดัดแปลงจากฆ้องของมอญซึ่งวางตีขึ้นไปเป็นวงครึ่งวงกลม ลงมาเป็นการวางตีราบกับพื้นและถือเอาเป็นเครื่องดนตรีของไทย ซึ่งวิวัฒนาการมาจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง ในขณะนี้เรียกว่า ฆ้องไทย มีทั้งวงใหญ่และวงเล็ก

๔. **เครื่องเป่า** ดัดแปลงจากเครื่องเป่าของอินเดียและของพื้นเมืองมาเป็นขลุ่ยและปี่รูปร่างต่าง ๆ กัน เช่น ปี่นอก ปี่ใน ปี่ชวา ปี่ไฉน ปี่มอญ ฯลฯ

๕. **เครื่องกำกับจังหวะ** ที่ดัดแปลงมาจากเครื่องกำกับของอินเดียได้กลายเป็นเครื่องดนตรีของไทยในปัจจุบัน คือ ฉิ่ง ฉาบ โหม่ง ซึ่งทำด้วยโลหะ ส่วนที่ทำด้วยเครื่องหนังได้แก่ โทน ตะโพน สองหน้า รำมะนา กลองต่าง ๆ

การแบ่งวงดนตรีของไทย

ประเภทของเครื่องดนตรีไทย เดิมเลียนแบบจากอินเดียได้แบ่งประเภทเป็น

ก. ขับลำนำ มีคนร้อง คนดีดพิณและไกวบัณเฑาะว์ กำกับจังหวะ (ใช้เฉพาะพิธีหลวง) เรียกว่า ปัญจดุริยางค์ กลายเป็น

ก. ปี่พาทย์หนัก ชนิดสำหรับทำประกอบการแสดง นาฏศิลป เช่น โขน ละคอน (คือปี่พาทย์เครื่องห้า)

ข. ปี่พาทย์เบา สำหรับเล่นกับละคอนที่เรียกว่า โนรา อันเป็นต้นฉบับของละคอนชาตรี (มีโทน ๒ ใบ ปี่ทำลำนำ ๑ กลองชาตรี ๒ ใบ รวมคนทำ ๕ คน)

ประเภทของดนตรี ที่ได้ดัดแปลงจากอินเดียจนกลายเป็นดนตรีของไทยในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

ไทยได้ดัดแปลงเครื่องดนตรีจากอินเดีย มาจนกลายเป็นแบบอย่างของไทยแบ่งเป็นประเภทดังนี้

ก. ปี่พาทย์ไม้แข็ง

ข. เครื่องสาย

ค. มโหรี

ปี่พาทย์ไม้แข็ง ประกอบด้วยเครื่องตี เครื่องเป่า เครื่องกำกับจังหวะใช้ตีด้วยไม้แข็ง มีชนิดต่าง ๆ

ก. ปี่พาทย์ เครื่อง ๕ มีเครื่องดนตรีและผู้บรรเลง ๕ คน
๑ ระนาดเอก ๒ ปี่ ๓ ฆ้องวงใหญ่ ๔ กลอง ๕ ตะโพน

ข. ปี่พาทย์เครื่องคู่ มีเครื่องดนตรีและผู้บรรเลง ๘ คน
๑ ระนาดเอก ๒ ระนาดทุ้ม ๓ ฆ้องใหญ่ ๔ ฆ้องวงเล็ก
๕ ปี่ ๖ กลอง ๗ ตะโพน ๘ ฉิ่ง

ปี่พาทย์เครื่องใหญ่ มีเครื่องดนตรีและผู้บรรเลง ๑๐ — ๑๒ คน

๑. ระนาดเอก	๒. ระนาดทุ้ม	๓. ฆ้องวงใหญ่
๔. ฆ้องวงเล็ก	๕. ระนาดเอกเหล็ก	๖. ระนาดทุ้มเหล็ก
๗. ปี่	๘. กลอง	๙. ตะโพน
๑๐. ฉิ่ง	๑๑. ฉาบ	๑๒. โหม่ง

(ปี่พาทย์ไม้นวมใช้ตีด้วยไม้ ซึ่งอ่อนกว่าไม้แข็ง ทำให้เกิดเสียงนุ่มนวล)

เครื่องสาย ประกอบด้วยเครื่องเป่า เครื่องดีด เครื่องสี และเครื่องกำกับจังหวะ

เครื่องสายเครื่องเดี่ยว ๑. ซอด้วง ๒. ซออู้ ๓. จะเข้
๔. โทนรำมะนา ๕. ขลุ่ย ๖. ฉิ่ง
รวมผู้บรรเลง ๖ คน

เครื่องสายเครื่องคู่ เพิ่มเครื่องดนตรีอีกอย่างละหนึ่งและเพิ่มฉาบคู่กับฉิ่ง

เครื่องสายผสม เพิ่มเครื่องดนตรีที่ได้มาจากชาติใกล้เคียงและพื้นเมืองต่าง ๆ ได้ เช่น ผสมด้วยขิม แคน ปี่ชวา นอกจากนี้ยังมีออร์แกน ซึ่งต้องนำมาเปลี่ยนระดับเสียงใหม่ให้ตรงกับระดับของไทย เมื่อผสมด้วยเครื่องดนตรี ชนิดใดก็เรียกว่า เครื่องสายผสมนั้น ๆ เช่น เครื่องสายผสมขิม ฯ ล ฯ

มโหรี คือนำเครื่องดีด สี ตี เป่า รวมเข้าด้วยกันทั้งหมด

เครื่องสี มี ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย
เครื่องดีด มี จะเข้ กระจับปี่
เครื่องตี มี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องใหญ่ ฆ้องเล็ก
เครื่องเป่า มี ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลิบ
เครื่องกำกับจังหวะ มี โทน รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ

หน้าที่ของเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ

ปี่พาทย์ ๑. **ปี่** ทำเสียงโหยหวลคล้ายเสียงร้องหรือเสียงพูด

๒. **ฆ้อง** เป็นหลักในการบรรเลง แนวเนื้อเพลงในจังหวะสำคัญ ๆ

๓. **ระนาดเอก** ดำเนินแนวเนื้อเพลงอย่างถี่ ๆ ให้เกิดความไพเราะ หรือรุกเร้าใจ โดยอาศัยฆ้องเป็นเกณฑ์จังหวะสำคัญ

๔. **ระนาดทุ้ม** ดำเนินแนวเนื้อเพลงต่าง ๆ คล้ายกับฆ้องบ้างขัดจังหวะ บ้างล้อ ขัดกับระนาดเอกบ้าง